

บทความ ลวดลายบนผืนผ้า

จากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่มที่ 8

อุดม รุ่งเรืองศรี

ลวดลายบนผืนผ้า

ในการทอผ้า นั้น ประสพการณ์ของชาวล้านนาที่สืบเนื่องกันมาในแต่ละชุมชนและการเรียนรู้ สามารถทำให้การทอผ้าแบบธรรมดา 2 ตะกอนนั้นเพิ่มจำนวนตะกอนมากขึ้นเพื่อเพิ่มลวดลายบนผืนผ้า รวมตลอดไปถึงการย้อมด้วยควบคู่กับการกำหนดลวดลายหรือแบบในการทอแล้ว สามารถทำให้ผ้าที่ทอขึ้นมีสีสันและลวดลายที่งดงามต่างๆ กันไปตามแต่ละชุมชน อย่างในกรณีของชาวอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่พบว่ามียลวดลายบนผืนผ้าทอดังนี้

ขอบคุณภาพจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่มที่ 8

ลายขัด เป็นลายผ้าพื้นธรรมดา ตกแต่งลวดลายด้วยการสลับสีที่พบคือ

- ลายขวาง คือลายทางยาวที่แทรกด้วยเส้นสีแดงหรือสีดำเป็นระยะๆ
- ลายตาหล่ง คือลายตาราง ใช้วิธีสลับสีบนเส้นยืนและเส้นพุ่งให้ตัดกันเป็นระยะๆ
- ลายเกล็ดเต่า เป็นลายที่เกิดจากการสลับสีบนเส้นยืนและเส้นพุ่งสองสี ห่างกันประมาณ 1 นิ้ว

ลายเรขาคณิต เป็นลวดลายในขั้นตอนของการเก็บตะกอก่อนการทอ ที่พบคือ

- ลายสอง
- ลายตีดอกใหญ่
- ลายตีดอกเล็ก
- ลายดอกแก้ว
- ลายก้างปลา

ลายที่มาจากพืชและสัตว์

ลายใบไม้ (กูด)

- ลายกูดไฉ่
- ลายกูดตีนเส้า
- ลายกูดเขี้ยวหมา
- ลายกูดหวี

ลายดอกไม้

- ดอกจัน
- ดอกจันหลวง
- ดอกจันน้อย
- ลายแก่นจัน หรือเมล็ดดอกจัน
- ลายกากอกดอกน้อย
- ลายกากอกดอกใหญ่
- ลายดอกจันแม่ลอง
- ลายดอกแก้ว
- ลายดอกแก้วน้อย
- ลายดอกแก้วคู่
- ลายดอกแก้วกลม
- ลายดอกผักแว่น
- ลายดอกควัก
- ลายจี๊ดอกเปา

ลายรูปสัตว์

- ลายงูเกี่ยวข้าวสลัดดอกแก้ว
- ลายงูห้องข้าว
- ลายนกนอน
- ลายนกกินน้ำร่วมต้น
- ลายนกป่าแห่ (นกหัวขวาน)
- ลายเกล็ดปลาสร้อย
- ลายคนขี่ม้า
- ลายม้า
- ลายช้าง
- ลายเต่า
- ลายยักษ์เขี้ยวหมา
- ลายดวงเหลนฟ้า
- ลายนาค
- ลายสิงห์
- ลายหงส์

ลายที่ใช้ประกอบกับลายอื่น

- ลายขอเบ็ด
- ลายขอหลวง
- ลายดอกขอ
- ลายหางสะเปา